

Ivo Šlosarčík: Politický a právní systém evropské integrace.

2. upravené vydání. Praha: Institut pro evropskou politiku EUROPEUM, 2005, 321 stran, ISBN 80-903237-6-6.

Studenti českých vysokých a středních škol mohou při studiu evropské integrace vycházet jen z nemnoha českých publikací. Donedávna byli při snaze o nalezení kvalitní učebnice odkázáni převážně na studium zahraničních, pohříchu často anglicky psaných publikací. Řada z nich je sice velmi kvalitních,¹ nicméně vysokoškoláci z prvních ročníků, o středoškolských studentech ani nemluvě, často zápasí se samotnou odbornou angličtinou, natož pak s *eurospeakem*. V české provenienci zatím není mnoho prací, které by studenti (ale nejen oni) mohli při pronikání do evropské problematiky využít. Publikace, jež jsou na současném trhu k dispozici, jsou většinou buď specificky zaměřené na určitý aspekt evropské integrace,² anebo jde o obsáhlá kompendia,³ která mnohdy přesahují potřeby a schopnosti studentů. Skutečných učebnic je jen několik.⁴ Proto je učební text, vzniklý „pro potřeby kurzů evropské integrace a evropského práva přednášených na akademické půdě a v rámci programu vzdělávání české státní správy“ (Šlosarčík, 2005, s. 5), vítaným přírůstkem české akademické produkce v oblasti evropských studií. Je tedy namístě položit si otázku, zda tato publikace výše uvedený účel plní a zda splňuje všechny požadavky na učební text pro danou cílovou skupinu čtenářů.

Před samotným hodnocením knihy je nutné připomenout, že jde o upravené a doplněné vydání publikace *Právní rámec evropské integrace*, vydané Institutem pro evropskou politiku v roce 2003. Recenzovaná učebnice je aktualizována a doplněna o několik dalších pasáží. Její struktura však do značné míry kopíruje svazek z roku 2003. V první obecné části jsou stručně popsány instituce Evropské unie (EU), právní normy Unie, role Evropského soudního dvora a rovněž zkušenosti některých členských států s procesem evropské integrace. Druhá část knihy se věnuje vnitřnímu trhu a čtyřem svobodám EU (volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu), tedy tzv. prvnímu pilíři. Třetí oddíl pak přináší informace o právním rámci tří politik prvního pilíře EU (hospodářská soutěž, ochrana spotřebitele a mediální právo) a rovněž rozebírá spolupráci v oblasti justice a vnitra. Tato část je doplněna o zahraniční aktivity Unie a celou knihu uzavírají poznámky k začlenění České republiky do evropského integračního procesu.

Hned v úvodu se autor pokouší vyjasnit několik základních terminologických otázek (například Evropské společenství versus Evropská společenství, Evropská unie versus Evropa či Smlouva o ústavě pro Evropu versus Ústava pro Evropu) a specifikovat některé průběžně používané pojmy jako pravomoci a flexibilita (Šlosarčík, 2005, s. 5–13). Je otázkou, zda by si konkrétně poslední dva jmenované okruhy nezasloužily samostatnou kapitolu, protože právě v těchto oblastech vzniká řada nejasností a především z právního hlediska jsou jak zajímavé, tak i důležité.

Kapitola, věnovaná institucím Evropské unie, je pojata dobře. Jen je škoda, že jí autor nevěnoval přece jen o něco větší prostor. Graficky a formálně se pak jedná o nejlépe zpracovanou část knihy, velmi užitečné jsou shrnující či kontextualizující „boxíky“ a přehledové tabulky. Ocenění si zaslouží zejména rámečky se změnami, navrhovanými evropskou ústavní smlouvou (ne zrovna šťastně zkracovanou na Ústavu pro Evropu), které autor průběžně vkládá za každou popisovanou instituci. Pro čtenáře, pro něhož je tato publikace prvním podrobnějším představením institucí EU, je ovšem v textu někdy příliš mnoho odkazů k „evropským realitám“, které nejsou nikde dále vysvětleny (například zmínka o „*nešťastné volbě Jacquese Santera*“ či o „*krizi Santerovy komise v roce 1999*“, o nichž se však čtenář nic nedozví /viz Šlosarčík, 2005, s. 21–22/). Učebnímu textu by pak navíc slušelo vypisování celých jmen komisařů a významných evropských politiků.

Z oddílů *Právní systém Evropského společenství* (Šlosarčík, 2005, s. 63–96) a *Soudní systém EU* (Šlosarčík, 2005, s. 97–140) je hned patrné, co je specializací autora knihy a současně oblastí, v níž se pohybuje s největší jistotou a erudicí. Tyto dvě kapitoly jsou informačně velmi hutné, přehledně strukturované a přinášejí relevantní data v souvislostech. Autorova odborná bravurnost se však někdy negativně promítá do jazyka, jímž právní a soudní aspekty evropské integrace popisuje a vysvětluje. Čtenář musí na některých místech těchto oddílů zápasit s dlouhými jmennými frázemi a místy s poněkud šroubovaným jazykem (což ostatně platí i pro některé další pasáže recenzované knihy). Účelné a odlehčující současně jsou zmínky o nejdůležitějších rozsudcích a o právních aktech (například o tzv. čokoládové směrnici /viz Šlosarčík, 2005, s. 76–83/). Pro lepší orientaci a kontext by však bylo vhodné knihu opatřit seznamem citovaných rozsudků a rozhodnutí. Jejich čísla a názvy v závorkách čtenářům ve většině případů nic neřeknou a popisovaný jev by přitom jejich stručný popis v seznamu dobře ilustroval. I u této kapitoly je třeba ocenit rámečky se změnami, navrhovanými v evropské ústavní smlouvě.

Při studiu kapitoly *Členské státy a evropská integrace* čtenář záhy zjistí, že spíše než o vztah jednotlivých členských států k fenoménu evropské integrace jde o začleňování a následné provádění komunitárního práva ve vybraných zemích Evropské unie. Což je jistě legitimní volba, jen by se jí slušelo promítnout i do názvu kapitoly samotné. Čtenář bude také marně hledat zdůvodnění nebo komentář výběru zemí, které se autor rozhodl popsat (Francie, Německo, Itálie, Velká Británie, Irsko, Dánsko, Španělsko, Česká republika a Slovensko). Zatímco volba Francie, Německa a Velké Británie, stejně jako České republiky a Slovenska je víceméně evidentní, u Irska, u Dánska a u Španělska by bylo vhodné uvést, podle jakého klíče autor vybíral. Kromě toho by kapitola mohla být proporcěji uspořádána. Informace zde uvedené jsou nicméně relevantní a autor prezentuje to nejdůležitější a nejzajímavější, včetně irských referend o *Smlouvě z Nice* (Šlosarčík, 2005, s. 161–165) či rozsudku německého Spolkového ústavního soudu ve věci stížnosti na ratifikaci *Maastrichtské smlouvy* (Šlosarčík, 2005, s. 150–152).

Kapitoly, věnované čtyřem základním svobodám na vnitřním trhu – volnému pohybu zboží, osob, služeb a kapitálu, jsou zpracovány přehledně a uměřeně (Šlosarčík, 2005, s. 175–238), snad jen s výjimkou přehnaně úsporné kapitoly o volném pohybu kapitálu (Šlosarčík, 2005, s. 235–238). Autor svůj výklad dokládá jak „klasickými“, tak i méně známými rozsudky. Tyto pasáže jsou napsány poměrně svižně, ačkoli se ani zde kniha nevyhne určitým formulačním neobratnostem a zbytečným lapsům, jako je například opakované vysvětlování pojmu *minimex* (belgická sociální dávka, zaručující sociální minimum) na téže stránce (viz Šlosarčík, 2005, s. 213).

V oddílech, pojednávajících o hospodářské soutěži, o ochraně spotřebitele a o mediálním právu EU, autor přináší stručný přehled příslušné komunitární legislativy a komentuje její vznik, logiku a provádění. Činí tak vcelku přesvědčivě a těmto třem krátkým kapitolkám se vzhledem k účelu a rozsahu publikace dá těžko něco vytknout. Opět se pak projeví kontrast s následující částí, popisující spolupráci v oblasti justice a vnitra (Šlosarčík, 2005, s. 267–293). I zde autorovo zpracování prozrazuje, že jde o téma, které je mu bližší než například okruhy bezprostředně předcházející a dokáže je i odpovídajícím způsobem zpracovat. Kapitola je i přes to, že popisuje velmi dynamickou oblast, aktuální a jednotlivé rámečky (evropský zatýkač rozkaz; soudní a policejní spolupráce v trestních věcech mezi EU a USA; schengenské *acquis* i změny podle ústavní smlouvy) jsou výstižné a dobře vybrané.

Snad až příliš zběžně je naopak zpracována kapitola o zahraničních aktivitách Evropské unie (Šlosarčík, 2005, s. 295–316), která tak nutně klouže po povrchu. Zcela „vypuštěn“ je pak závěr, kde se autor v jakýchsi deseti „zastaveních“ vyjadřuje k dosavadní zkušenosti České republiky s evropskou integrací z pozice členského státu (Šlosarčík, 2005, s. 317–320). Touto poněkud hektickou a povšechnou pasáží kniha ke škodě své i čtenářů končí víceméně do ztracena. Umění žádoucím způsobem ukončovat určitý celek autor

ostatně příliš neosvědčil ani v předchozích kapitolách, jimž by slušel závěrečný shrnující odstavec. A vzhledem k učebnicovým ambicím a k charakteristikám publikace by byly vhodné i kontrolní otázky.

Celkově tato publikace prokazuje dobrou práci s literaturou, avšak ta je poněkud devalvována překvapivě malou frekvencí odkazů na relevantní zdroje a na sekundární literaturu. Vytknout by se autorovi dalo i to, že seznam odpovídajících zdrojů je uveden vždy pouze na konci dané kapitoly, nikoli tedy ve formě souhrnného přehledu literatury na konci knihy. Co v učebnicovém textu chybí velmi výrazně, je rejstřík. Bez něj je orientace v publikaci (především pro studenty) ztížena. A při zmínce o slabých stránkách publikace nelze opomenout ani nezcela dokonalou redakční práci, kvůli čemuž v textu knihy zůstaly některé formální a stylistické nedostatky, včetně překlepů (terciální namísto terciární právo přímo v nadpisu na straně 95), spojených slov (název autorova článku v seznamu literatury na straně 140) a podobně.

Jakkoli zní titul knihy *Politický a právní rámec evropské integrace*, autorova pozornost se v logice jeho specializace upírá především na otázky právní; politika v této publikaci tak trochu paběrkuje. Je tedy otázkou, zda by nebylo z metodologického i nakladatelského hlediska vhodnější ponechat knize předchozí název a pouze uvést, že bude ve větší míře přihlíženo i k politickým aspektům integrace.

Tuto publikaci lze jako učební text doporučit s výhradou, že je nutné ji doplnit ještě o další učebnice, respektive knihy k danému tématu. Představuje však solidní základ, o němž se studenti a všichni, které zajímá evropská integrace, mohou při svém studiu evropských institucí a politik opřít.

Lucie Königová

¹ Například Wallace, Helen – Wallace, William (eds.): *Policy-Making in the European Union*. 4th ed. Oxford: Oxford University Press, 2000. Dinan, Desmond: *Ever closer Union: An Introduction to European Integration*. 2nd ed. London: Macmillan, 1998. Hix, Simon: *The Political System of the European Union*. London: Macmillan, 1999. Bomberg, Elizabeth – Stubb, Alexander (eds.): *The European Union: How Does it Work?* Oxford: Oxford University Press, 2003.

² Uvedu namátkou například Pitrová, Markéta: *Institucionální struktura EU*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Hakenbergová, Waltraud: *Základy evropského hospodářského práva*. Praha: C. H. Beck, 2000. König, Petr – Lacina, Lubor a kolektiv: *Rozpočet a politiky Evropské unie*. Praha: C. H. Beck, 2004. Cihelková, Eva: *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. Praha: C. H. Beck, 2003. Tichý, Luboš: *Evropské právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. Had, Miloslav – Urban, Luděk: *Evropská společnost. První pilíř Evropské unie*. Praha: ÚMV, 1997.

³ Zejména kvalitně zpracovaná, ale velmi objemná práce: Fiala, Petr – Pitrová, Markéta: *Evropská unie*. Brno: CDK, 2003.

⁴ Například Pajas, Petr – Rossiter, Tony: *O Evropské unii*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí, 2003. König, Petr – Lacina, Luboš – Přenosil, Jan: *Evropská integrace*. Praha: Barrister & Principal, 2006.